

Grzegorz Wejman¹

**RECENZJA KSIĄŻKI *POLSKIE DROGI DO WOLNOŚCI.
KRONIKA PARAFII ŚWIĘTEJ RODZINY W PILE
6 PAŹDZIERNIKA 1978 – 18 CZERWCA 1989,
WYBÓR, WSTĘP I OPRACOWANIE
JAROSŁAW WĄSOWICZ SDB, PIŁA 2015, SS. 276***

Piła to ważne centrum kościelne. W okresie międzywojennym była stolicą prałatury pilskiej z kościołem pw. Świętej Rodziny jako katedrą. Po wojnie świątynia ta z powodu zburzenia najstarszego pilskiego kościoła pw. św. Janów przejęła funkcję kościoła parafialnego, stając się także siedzibą w latach 1952–1987 dekanatu pilskiego, a od grudnia 1979 r. salezjańskiej Inspektorii pw. św. Wojciecha, obejmującej w swym zasięgu północno-zachodnią część Polski, czyli domy zakonne funkcjonujące w ówczesnych diecezjach: gorzowskiej, szczecińsko-kamieńskiej, koszalińsko-kołobrzeskiej, gdańskiej, chełmińskiej i włocławskiej. W konsekwencji kościół pw. Świętej Rodziny w Pile stał się centrum wydarzeń salezjańskich o charakterze inspektorialnym i ogólnopolskim, a także miejscem różnych wydarzeń o charakterze społecznym miasta i regionu.

Decyzja o wydaniu kroniki parafialnej pod znamienym tytułem *Polskie drogi do wolności* to bardzo dobry pomysł, a tym bardziej interesujący, że właśnie tutaj te polskie drogi nabrały wyjątkowego blasku. Autor w oparciu o bardzo trafny wybór kronikarskich zapisów z lat 1978 (16 października) – 1989 (18 czerwca), poprzedzony szerokim wstępem, ukazał złożony proces dorastania pilskiego społeczeństwa, zarówno w przestrzeni lokalnej, jak i polskiej, do upragnionej wolności. Ten proces, jak słusznie zauważa autor, zaczął się z chwilą wyboru kard. Karola Wojtyły na papieża. Czy jednak zakończył się w roku 1989? Wiemy, że nie. Jednakże autor, mając tego świadomość, jasno podkreślił, że czas kończący prezentację tejże publikacji – druga tura wyborów kontraktowych – to data raczej umowna (zob. s. 12–14).

Przygotowując niniejszą publikację do druku, wykorzystał cztery tomy *Kroniki Parafialnej Świętej Rodziny w Pile* nr 28, 79, 80 i 81 oraz – w celu uzupełnienia informacji – z roku 1979 (od 14 lutego do 11 sierpnia) i 1989 – kolejne dwa tomy ogłoszeń duszpasterskich z lat 1977–1979 oraz 1979–1980, a także inne publikacje (zob. s. 24).

¹ Ks. dr hab. Grzegorz Wejman, prof. US, Katedra Historii Kościoła i Patrologii na Wydziale Teologicznym US; adres do korespondencji: 71–459 Szczecin, ul. Papieża Pawła VI nr 2, e-mail: gwejman@knob.pl.

Dobór zapisów kronikarskich umieszczony na stronach 31–257 został poparty kroniką fotograficzną. Nadto autor zastosował tutaj aparat krytyczny, uzupełniając treść bogatymi biografiami osób, komentarzem wydarzeń i nieraz obszerną notą bibliografią.

Należy mocno wyakcentować, że dzieło to było możliwe dzięki wytężonej pracy kapłanów oraz przykładnemu prowadzeniu kroniki. Widać tutaj wielki wysiłek trzech kolejnych księży proboszczów: ks. Zdzisława Wedera SDB (1972–1979), ks. Stanisława Styrny SDB (1979–1988) i ks. Władysława Kołyszki SDB (1988–1992).

Oczywiście, prowadzenie tak obszernej w treść kroniki to z jednej strony – na tamte czasy – rzecz niezbyt oczywista i stąd tym bardziej cenna; takie wiadomości mogły przecież służyć jako łatwy materiał do ataku na Kościół przez Służbę Bezpieczeństwa, a z drugiej – duży wysiłek redaktorski. I tutaj jest nieoceniony wkład Anny Demiańczuk, która przepisywała różne odręczne notatki kapłanów, a zarazem opiekowała się parafialną kroniką.

Podstawą tejsze wytężonej pracy kapłańskiej były powstające różne wspólnoty parafialne z jednej strony, a z drugiej – twórcze inicjatywy, które dawały pole do działalności społecznej i patriotycznej. To wówczas powstały i coraz prężniej rozwijały się m.in. takie wspólnoty jak: wspólnota neokatechumenalna (jedna z pierwszych w Polsce), Ruch Światło-Życie, duszpasterstwo akademickie – za pasterzowania ks. Z. Wedera; Odnowa w Duchu Świętym, Klub Inteligencji Katolickiej, ruch pielgrzymkowy do Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu i na Jasną Górę czy też krzepnące duszpasterstwo neokatechumenalne, oazowe i akademickie – za rządów ks. S. Styrny i ks. W. Kołyszki.

Niemniej należy tutaj mocno podkreślić wyjątkową postać ks. Stanisława Styrny. To on w październiku 1984 r. został członkiem Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy, a w latach 1984–1989 był współorganizatorem Tygodni Społecznych i Tygodni Kultury Chrześcijańskiej przy kościele parafii pw. Świętej Rodziny, inicjatorem powołania przy parafii filii Instytutu Wyższej Szkoły Kultury Religijnej im. Jana XXIII przy KUL w Pile, która rozpoczęła działalność w 1987 r. Warta wspomnienia jest jego działalność społeczna dokonująca się m.in. poprzez sprawowanie Mszy św. za ojczyznę, poświęcania sztandarów, zaangażowanie w powstanie oddziału wojewódzkiego Polskiego Związku Katolicko-Społecznego i NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych, pomoc internowanym w czasie stanu wojennego czy też zapraszanie prelegentów środowiska niepodległościowego. To wyjątkowe pole służy ludziom.

Stąd też za swoje zaangażowanie religijno-społeczne był wielokrotnie karany przez Kolegia ds. Wykroczeń – Piła w 1975 r. była siedzibą województwa z całą strukturą urzędów, podobnie jak w innych województwach, prowadzących też działalność antykościelną. Nadto był rozpracowywany przez Wydział IV Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Pile w ramach Sprawy Operacyjnego Sprawozdania/Sprawy Operacyjnego Rozpracowania kryptonim „Społecznik”. Dlatego parafianie i społeczność pilska nie zapomniała o swoim bohaterze, a na wniosek Prawa i Sprawiedliwości w 2007 r. ks. dr Stanisław Styrna SDB otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Miasta Piły.

Należy zauważyć i mocno podkreślić, że wysiłek autora to wręcz mrówcza praca – całość przeanalizowanego materiału źródłowego liczy 547 stron rękopisu oraz 126 stron maszynopisu. Powyższa analiza, jak i ukazanie jej w konkretnej przestrzeni – dążenia do wolności – świadczy też o dobrej znajomości historii lokalnej i Polski przez autora. Jak

podkreśla ks. dr Jarosław Wąsowicz, dzieło to wydane w serii: Studia i materiały źródła pod patronatem Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej w tomie VI wpisuje się w szerszy projekt badawczy, którego owocem będzie książka *Kościelne dzieje Piły w latach 1945–1989 na tle wydarzeń w kraju i regionie*. Niniejsza publikacja stanowi zatem cenne kompendium wiedzy na temat drogi do wolności w przestrzeni pilskiej, ale także pokazuje istotne informacje, jakże ważne w dziejach naszej narodowej historii czasu przełomu.

Autor pokazał kościelne bogactwo salezjańskiej parafii w Pile, podkreślił ogromny wysiłek duchowieństwa – parafię pw. Świętej Rodziny wielokrotnie wymieniano w memoriałach rządowych wysyłanych do Episkopatu Polski jako miejsce „wrogiej działalności kleru” – które było motorem napędowym w przestrzeni duchowej i społecznej dla ówczesnej społeczności, głównie za pierwszej „Solidarności”, dążącej do niepodległości i wolności.

Należy się wielkie uznanie dla autora za umiejętne ukazanie całego procesu wolnościowego. Książka ta – ukazująca się w 35. rocznicę powstania NSZZ „Solidarność” – jest pewną nowością na rynku wydawniczym, w tym znaczeniu, że kroniki parafialne czy zakonne, mające już swoje miejsce na półkach wydawniczych, nigdy nie były prezentowane jako fundament do ukazania wysiłku konkretnej społeczności, a w tym przypadku skupiającej się w przestrzeni parafialno-miejskiej Piły i ziemi pilskiej, do wolności.

Autorowi teży pracy naukowej, ks. dr Jarosławowi Wąsowiczowi SDB, dyrektorowi Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej i nieustrudzonemu krzewicielowi wartości narodowych: Bóg, Honor, Ojczyzna w młodym pokoleniu Polaków, należy się wielkie uznanie za podjęty twórczy trud i życzenia kolejnych prac w przestrzeni naszego narodowego dążenia do wolności, ale także dotyczących dziejów zgromadzenia salezjańskiego w Polsce, jakże potrzebnych w naszej historiografii polskiej.